

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Гао Чиліна

«Хорова творчість І. Шамо: специфіка виконавської інтерпретації»,
представленого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Актуальність теми дисертаційної роботи. На сучасному етапі розвитку музичного мистецтва видатна постать Ігоря Шамо отримує новий резонанс у музичних колах. На сьогоднішня багатогранна творчість відомого українського композитора ХХ ст. – І.Шамо усвідомлюється з нових позицій, наприклад, з естетичної, жанрової, стильової, виконавської. І.Шамо є одним із засновників нового жанру в українській музиці ХХ ст. – хорової опери. За словами багатьох сучасних музикознавців, його вважають класиком сучасної хорової музики.

Актуальність теми представленої на захист дисертації обумовлена не тільки вагомим внеском хорової творчості І.Шамо в українську музичну культуру, але й нагальною необхідністю цілісного дослідження життєтворчості видатного Майстра, виявленню та обґрунтуванню інноваційних досягнень митця у хоровому жанрі; з'ясуванню специфіки виконавської інтерпретації хорової спадщини І. Шамо.

Новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що вперше в українському музикознавстві обґрунтовано феномен національної самобутності хорового стилю І.Шамо, досліджено еволюцію хорового стилю композитора в єдності філософських концепцій та новітніх виразових прийомів композицій; виявлені методи композиторської інтерпретації поетичних першоджерел в хорових циклах І. Шамо; запропоновано системний аналіз з аргументацією специфіки виконавської інтерпретації циклів а caprella на вірші І. Франка та «10-ти хорів на вірші українських поетів», хорової опери а caprella «Ятранські ігри», ораторії «Скоморошини».

На підставі вищевказаного рецензент констатує оригінальний підхід автора до вирішення поставленої мети дисертації, втілений у міркуваннях (пролегоменах) щодо хорової спадщини І.Шамо, композиторської інтерпретації поетичних текстів циклу «Чотири хори а caprella на вірші І.Франка», полісемії

змістів і сюжетотворення «10 хорів на вірші українських поетів», процесу становлення диригентської концепції хорової опери «Ятранські ігри» та ораторії «Скоморошини».

Матеріалом дослідження обрано партитури хорових циклів а *carrella* на вірші І. Франка, «10 хорів на вірші українських поетів», «Летять журавлі», «Жниварський триптих», «Карпатська сюїта», циклу для народного хору «Барвінки рідного краю», хорової опери а *carrella* «Ятранські ігри», ораторії (сценічного концерту-вистави) «Скоморошини», - твори, художня цінність яких підтверджена часом, твори, які вперше отримали всебічне вивчення.

Концепція дисертації Гао Чиліна базується на усвідомленні життєтворчості І.Шамо, визначенні жанрових пріоритетів його хорової творчості, репрезентації динаміки стильових перетворень у хоровому доробку митця та обґрунтуванні специфіки виконавської інтерпретації хорової опери а *carrella*, акапельних циклів, оркестрово-хорових композицій з проекцією на творчість І. Шамо.

Автор дисертації поставив за мету «визначити специфіку виконавської інтерпретації хорової творчості І. Шамо у світлі соціокультурних історичних процесів» (с.21). Шлях досягнення цієї мети обраний згідно загальнонауковим та спеціальним методам: через вивчення хорової спадщини І. Шамо в контексті українського хорового мистецтва другої половини ХХ століття, створення періодизації життєтворчості І.Шамо (вперше в українському музикознавстві); побудову жанрово-стильової системи хорового спадку І.Шамо (Розділ 1); обґрунтування специфіки виконавської інтерпретації акапельних циклів «Чотири хори а *carrella* на вірші І. Франка» та «10 хорів на вірші українських поетів» (Розділ 2); здійснення виконавського аналізу маловивчених, не задіяних в сучасній концертній практиці творів І. Шамо: хорової опери а *carrella* «Ятранські ігри» й ораторії (сценічного концерту-вистави) «Скоморошини» (Розділ 3).

Заслуговують на подальшу розробку вдало визначені у Першому розділі риси національної самобутності хорового стилю І.Шамо, вплив новацій хорової творчості І.Шамо на доробок українських композиторів останньої третини ХХ – ХХІ ст.

Другий та Третій розділ є найбільш цікавим і цінним для сучасних наукових та виконавських студій. У Другому розділі представлені аналітичні розвідки,

щодо методів композиторської інтерпретації поетичних першоджерел в хорових циклах І.Шамо та вперше в українському музикознавстві проаналізовано цикл «10 хорів на вірші українських поетів» в аспекті полісемії змістів і сюжетотворення.

Обраний для опрацювання музичний матеріал Третього розділу охоплює твори оперного та ораторіального жанрів. «Запропонована концепція виконавської інтерпретації хорових творів І. Шамо засвідчила їх новаторську сутність. Митець втілює у хоровій творчості образи української ментальності та національну символіку музичної мови. Композитор демонстрував розмаїття підходів до трактування хорової звучності, «малюючи» символістські хорові картини, де кольори проблискують безліччю відтінків, створюючи надзвичайне тембрально-кolorистичне мереживо» (с.200).

Варто зауважити, що деякі з проаналізованих творів отримали в дисертації перше комунікативне «хрещення». Адаптуючи системний аналіз дисертанту вдалося поєднати кілька декілька аспектів: теоретико-музикознавчий, хорознавчий і аналітично-виконавський. В аналізі надані наступні характеристики: зміст художньо-образної сфери твору, жанрові компоненти, індивідуальність інтонаційної аури, фактурна організація, композиція, нотація.

Термінологічний аналіз базових понять дисертації, що відображені у ключових словах – :хорове мистецтво, хорова творчість, хор, життєтворчість, феномен, жанр, стиль, музичний твір, опера, ораторія, цикл, пісня, драматургія, драматургічні функції хору, мелодія, гармонія, фактура, хорове виконавство, театралізація, режисура, композиторська, виконавська інтерпретація. - вказують на чіткий орієнтир автора щодо поставлених питань та вимірюють обсяг дискусії.

Наукове і практичне значення дослідження полягає у використанні інформації та наукових положень в педагогічному процесі вищих мистецьких навчальних закладів України та інших країн світу, зокрема в лекційних курсах «Історія і теорія хорового виконавства», «Хорова література», «Аналіз музичних творів», у класах читання хорових партитур, хорового диригування для знаходження відповідної авторському замислу виконавської інтерпретації; у виконавській практиці.

Дозволю собі висловити зауваження та задати декілька запитань, які спрямовані, переважно, на уточнення деяких моментів і мають на меті прояснити

певні перспективи для подальшого вивчення обраної проблематики дисертаційної роботи Гао Чиліна.

Зауваження:

1. На сторінках тексту щодо твору «Скоморошини» співіснують і фігурують як синоніми - слова «ораторія (сценічний концерт-вистава)» (сс. 3, 7, 22, 24, 27), «поліжанровий твір» (с. 4), «ораторія-концерт» (с. 20), «ораторія» (с.25). Більш доцільним убачається послуговування єдиним поняттям, що спрацювало б на ще більшу ясність і виразність тексту дисертації. Однак, можливо, вибір ряду вказаних понять є не випадковим і свідомо обраний здобувачем. У такому разі, прокоментуйте їх таке залучення і можливу диференціацію тлумачень.
2. На с. 28 тексту дисертації, автор пише: «Серед поодиноких, але неперевершених зразків хорової творчості без супроводу виокремимо шедеври вчителя І. Шамо Б. Лятошинського, написані у 50 – 60-ті роки ХХ ст.: «Тече вода в синє море», «Із-за гаю сонце сходить», «За байраком байрак», цикл «З минулого». Але зауважу, що в означений період були написані такі перлини хорової акапельної музики, як опуси А.Штогаренка - «Про нашу любов», «Шевченкіана».

З метою уточнення окремих положень дисертації при знайомстві з текстом дослідження постали наступні **запитання**:

Чи вбачаєте Ви у творі «Скоморошини» прояв такого феномену, як діалог традицій? Якщо так, то в чому проявляється традиційність і новаторство?

Загалом, представлене до захисту дисертаційне дослідження відрізняється самостійністю, ґрунтовністю та системністю. Беззаперечною є його практична цінність, матеріали дослідження можуть активно використовуватися у практичній діяльності керівників хорових колективів та в процесі професійної підготовки хормейстерів у музичних коледжах та музичних вищах.

Завершуючи відгук, зазначу, що ретельно виконана робота, новаторський підхід до визначення її концепції, розкриття проблематики вповні заслуговують позитивної оцінки.

Ознайомлення з дисертацією Гао Чиліна «Хорова творчість І. Шамо: специфіка виконавської інтерпретації», поданої на здобуття наукового ступеня

доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, дає всі підстави дійти єдино можливого висновку: дисертантом розроблено оригінальну наукову концепцію, викладену в завершеному дослідженні, що відповідає чинним вимогам до робіт такого рангу за нормативними документами – відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019, № 607 від 15.07.2020) та на підставі Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21.10.2020). Враховуючи високий ступінь актуальності обраної теми дослідження, достатній рівень обґрунтованості викладених положень і висновків, аргументації наукової новизни, повноту викладу центральних ідей у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації (3 статтях, рекомендованих МОН України, 1 статті в науковому зарубіжному виданні, 4 тезах), а також той факт, що в роботі не виявлені порушення академічної доброчесності, слід зробити такий висновок: Гао Чилін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, професор,

ХНУМ імені І.П. Котляревського

ОЛЕНА БАТОВСЬКА